

Adam ŻABKA*
Halina ŁAPIŃSKA**

BUDŻET PARTYCYPACYJNY A ROZWÓJ LOKALNY

Streszczenie

W artykule przedstawiono funkcjonowanie budżetu partycypacyjnego w Polsce na przykładzie powiatów grodzkich województwa śląskiego. Czy budżet partycypacyjny przyczynia się do rozwoju lokalnego? Krótki okres funkcjonowania budżetu obywatelskiego w Polsce nie daje odpowiedzi na to pytanie, ale autorzy podjęli próbę porównania priorytetów strategii rozwoju 19 powiatów grodzkich województwa śląskiego z projektami objętymi finansowaniem w ramach budżetów obywatelskich tych miast.

Słowa kluczowe: budżet partycypacyjny (obywatelski), rozwój lokalny, strategia rozwoju

Wstęp

Jednostki samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy coraz częściej decydują się na tworzenie budżetu partycypacyjnego (obywatelskiego). Władze samorządowe przeznaczają określoną część środków budżetowych do dyspozycji mieszkańcom, którzy sami określają, na co przeznaczyć pieniądze.

Budżet partycypacyjny (ang. *Participatory Budgeting*) jest demokratycznym procesem, w którym członkowie społeczności lokalnej bezpośrednio decydują, jak wydatkować część środków budżetu publicznego¹. W ten sposób mieszkańcy gminy, dzielnicy, wsi lub osiedla uczestniczą w projektowaniu zadań i inwestycji finansowanych przez środki publiczne.

---

* Dr inż. Adam Żabka, adiunkt w Wyższej Szkole Finansów i Prawa w Bielsku-Białej.

** Dr Halina Łapińska, asystent w Wyższej Szkole Finansów i Prawa w Bielsku-Białej.

¹ Szerzej na temat istoty i modeli budżetu partycypacyjnego – H. Łapińska, *Budżet partycypacyjny instrumentem zarządzania środkami publicznymi*, . „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Białej”, Bielsko-Biała 2012, s. 10.

Dzięki takiej procedurze możliwe jest:

- ustalenie najistotniejszych potrzeb określonych grup mieszkańców,
- podjęcie działań umożliwiających rozwiązanie problemów często niedostrzeganych przez władze lokalne,
- kontrolowanie w określonym zakresie wydatków publicznych,
- pobudzenie aktywności obywatelskiej.

W odróżnieniu od konsultacji społecznych, w wypadku budżetu partycypacyjnego decyzje podjęte przez mieszkańców są wiążące. Jest wiele różnych modeli tworzenia takiego budżetu. W każdym z nich zakres bezpośredniego wpływu mieszkańców jest różny. Jednak najważniejsze to umożliwienie mieszkańcom współdecydowania o przeznaczeniu środków publicznych².

Geneza budżetu partycypacyjnego to działania podjęte w Brazylii, w latach 90-tych dwudziestego wieku, mające na celu przywrócenie zaufania społecznego do władz publicznych. Obecnie z takiej formy udziału obywateli w zarządzaniu środkami publicznymi korzysta kilkaset jednostek samorządu terytorialnego w wielu krajach. Specyfika poszczególnych regionów oraz warunki lokalne mają wpływ na charakter i formę funkcjonowania takiego budżetu. W Polsce aktywność w tym temacie rozpoczęła się dwa, trzy lata temu. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji utworzyło nawet stronę internetową, na której zawarto informacje na temat istoty i metod tworzenia takiego budżetu. Równocześnie liczne organizacje pozarządowe zaangażowały się w proces popularyzacji informacji na temat budżetu obywatelskiego, a także aktywnie włączały się w jego tworzenie.

Zmiany społeczno-gospodarcze w Polsce zapoczątkowały proces zmian w systemie zarządzania rozwojem lokalnym i regionalnym. Samorząd terytorialny został obciążony odpowiedzialnością za kształtowanie warunków życia zbiorowości lokalnej, za zrównoważony rozwój zgodny z określonymi standardami.

Procedura zarządzania rozwojem lokalnym i regionalnym obejmuje m.in.:

- diagnozowanie,
- budowanie wizji przyszłości,
- formułowanie celów strategicznych,

---

² <https://mac.gov.pl/budzet-partycypacyjny>, dostęp 19.08.2014 r.

- wyznaczenie scenariuszy rozwoju,
- przygotowanie projektów realizujących zadania strategiczne oraz ich wdrażanie³.

Zatem ważnym elementem w kształtowaniu rozwoju stało się prawidłowe diagnozowanie istniejącego stanu, identyfikacja szans i zagrożeń, ale także planowanie strategiczne zgodne z potrzebami społeczności lokalnej.

Czy zatem budżet partycypacyjny przyczynia się do rozwoju lokalnego?

Krótki okres funkcjonowania budżetu obywatelskiego w Polsce nie daje odpowiedzi na to pytanie, ale autorzy podjęli próbę porównania priorytetów strategii rozwoju 19 powiatów grodzkich województwa śląskiego z projektami objętymi finansowaniem w ramach budżetów obywatelskich tych miast.

1. Funkcjonowanie budżetu partycypacyjnego w Polsce

Próby wprowadzenia budżetu partycypacyjnego w Polsce podejmowane były w różnej formie w wielu jednostkach samorządu terytorialnego m.in. w dużych miastach takich jak Poznań, ale i w mniejszych miejscowościach – Karpacz. Organizacje pozarządowe realizowały też pojedyncze projekty i jednorazowe programy pilotażowe. Nie oznacza to jednak, że budżet partycypacyjny jest w Polsce powszechnie stosowany. Sopot, to jedno z „miast pionierów”, w którym po raz pierwszy zastosowano model współdecydowania przez mieszkańców o wykorzystaniu środków publicznych poprzez budżet partycypacyjny. Głosowanie nad projektami obywatelskimi odbyło się w listopadzie 2011 r. i dotyczyło wydatków z budżetu na 2012 r. W tej pierwszej, pilotażowej edycji zebrano prawie 2,5 tysiąca głosów mieszkańców Sopotu⁴.

Od 2012 r. kolejne miasta na prawach powiatu wprowadziły w praktyce różne formy budżetu obywatelskiego przy planowaniu wydatków na 2013 r., m.in. Bydgoszcz, Chorzów, Elbląg, Gorzów Wielkopolski, Płock, Poznań, Tarnów, Toruń, Wałbrzych, Włocławek,

---

³ A. Szewczuk, M. Kogut-Jaworska, M. Ziolo, *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2011, s. 10.

⁴ W. Kęmbłowski, *Budżet partycypacyjny. Ewaluacja*, „Instytut Obywatelski”, Warszawa 2014, www.institutobywatelski.pl.

Wrocław i Zielona Góra. Przy planowaniu budżetu na 2014 r. zwiększyła się już liczba miejscowości, w których samorząd zdecydował się na rozdysponowanie części środków budżetowych zgodnie z preferencjami społeczności lokalnej (to m.in.: Legnica, Wałbrzych, Wrocław, Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra, Łódź, Tarnów, Płock, Radom, Warszawa, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg, Białystok, Suwałki, Gdańsk (pilotaż), Gdynia, Słupsk (pilotaż), Sopot, Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jaworzno, Katowice, Ruda Śląska, Rybnik, Świętochłowice, Kielce, Elbląg, Olsztyn, Leszno, Poznań, Koszalin, Szczecin). W 2014 r. podjęto decyzję o przygotowywaniu budżetu obywatelskiego jeszcze na ten rok lub już na następny – 2015, m.in. w Jeleniej Górze, Grudziądzu, Chełmie, Lublinie, Piotrkowie Trybunalskim, Krakowie, Opolu, Łomży, Częstochowie, Jastrzębiu Zdroju, Piekarach Śląskich, Siemianowicach Śląskich, Sosnowcu, Tychach, Kaliszu i Koninie. Większość miast, które realizują budżet obywatelski 2014 już zapowiadają kolejną edycję na 2015 r.⁵

Budżet partycypacyjny nie jest łatwy do wprowadzenia w polskich jednostkach samorządu terytorialnego. Nie ma podstawy prawnej, która regulowałaby działania obejmujące przygotowanie i realizację takiego budżetu, ale jego wprowadzenie jest zgodne z obowiązującym w Polsce prawem. Mieści się w jego ramach jako „umowa społeczna” zawierana między mieszkańcami i radnymi, może być więc legalnie wprowadzany w gminach, dzielnicach i innych jednostkach samorządu. Zawarcie takiej umowy jest poprzedzone konsultacjami społecznymi, co regulują przepisy ustaw o:

- samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku,
- samorządzie powiatowym z 5 czerwca 1998 roku,
- samorządzie wojewódzkim z 5 czerwca 1998 roku,
- działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 24 kwietnia 2003 roku.

Zgodnie z tymi przepisami samorządy muszą przeprowadzić konsultacje społeczne w wypadkach przewidzianych ustawą oraz

---

⁵ E. Kapilewicz, *Budżety obywatelskie w samorządach na przykładzie miast na prawach powiatu*, Warszawa 2014, <http://www.prawodoinformacji.pl/index.php/26-budżety-obywatelskie-jako-nowa-forma-konsultacji-spoecznych-w-samorzadach-na-przykladzie-miast-na-prawach-powiatu>, dostęp 20.08.2014.

w innych sprawach ważnych dla wspólnot samorządowych. Sposób przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami na temat budżetu partycypacyjnego określają uchwały rad odpowiednich jednostek samorządu terytorialnego.

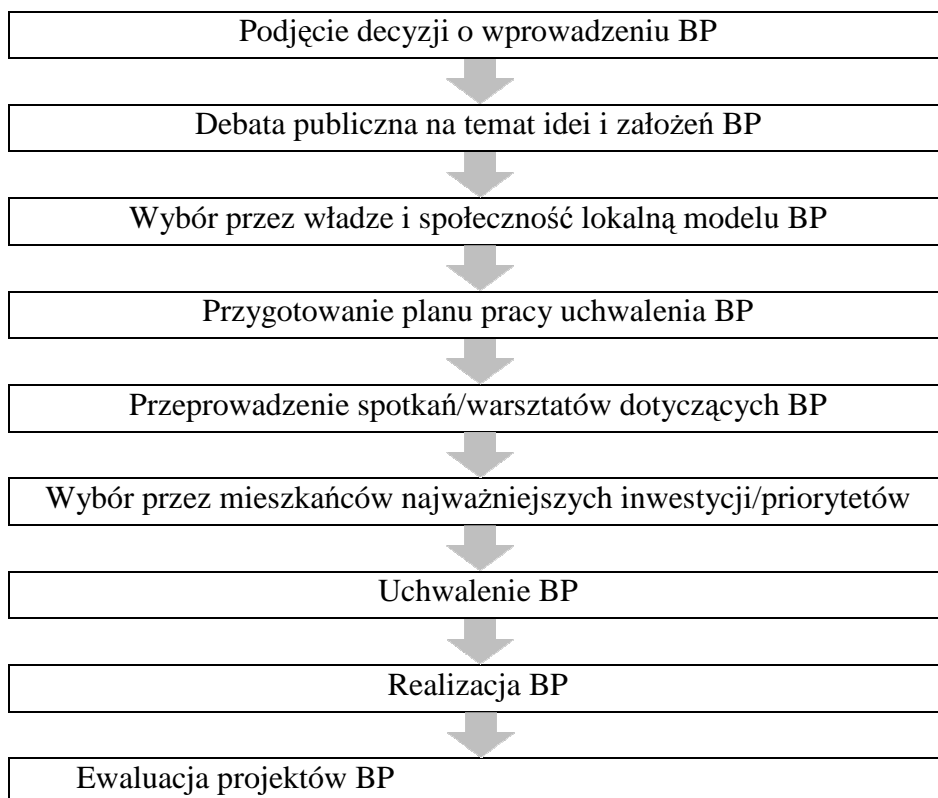
Najczęściej radni wydzielają z budżetu ogólnego jednostki samorządu terytorialnego określoną kwotę, która zostanie przeznaczona zgodnie z wolą mieszkańców wyrażoną w powszechnym głosowaniu. Procedura podejmowania decyzji dostosowana jest do lokalnych warunków, tak aby można było wyłonić te propozycje mieszkańców, które mają największe poparcie społeczne i powinny zostać ujęte w budżecie⁶.

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji w ramach porad zaleca pewien schemat działań mających ułatwić i usprawnić pracę nad wprowadzeniem budżetu partycypacyjnego, schemat 1.

---

⁶ Na podstawie informacji ze strony Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, <https://mac.gov.pl/aktualnosci/jak-wprowadzic-budzet-partycypacyjny#>, dostęp 19.08.2014 r.

Schemat 1. Etapy wprowadzania budżetu partycypacyjnego (BP)

Źródło: MAC, <https://mac.gov.pl/aktualnosci/jak-wprowadzic-budzet-partycypacyjny#> dostęp 19.08.2014 r.

Dla przezwyciężenia ograniczeń i barier we wprowadzaniu budżetu partycypacyjnego konieczny jest powszechny i aktywny udział społeczności lokalnej i organizacji pozarządowych, ale także władz samorządowych w jego tworzenie i realizację.

2. Budżet partycypacyjny w 2014 roku w powiatach grodzkich województwa śląskiego

Za podstawę analizy przyjęto budżety obywatelskie śląskich powiatów grodzkich z 2014 r. W roku 2013 jedynie trzy miasta objęte badaniem wprowadziły budżet obywatelski, a w roku 2014 już 11, tabela 1.

Tabela 1. Budżet obywatelski w powiatach grodzkich woj. śląskiego w latach 2013-2015

LP.	Powiaty grodzkie woj. śląskiego	Budżet obywatelski		
		2013	2014	2015
1.	Bielsko-Biała	x	tak	tak
2.	Bytom	x	tak	tak
3.	Chorzów	tak	tak	tak
4.	Częstochowa	x	x	tak
5.	Dąbrowa Górnicza	x	tak	tak
6.	Gliwice	x	tak	tak
7.	Jastrzębie-Zdrój	x	x	tak
8.	Jaworzno	x	tak	tak
9.	Katowice	x	x	tak
10.	Mysłowice	x	x	x
11.	Piekary Śląskie	x	x	tak
12.	Ruda Śląska	x	tak	tak
13.	Rybnik	tak	tak	tak
14.	Siemianowice Śląskie	tak	tak	tak
15.	Sosnowiec	x	x	tak
16.	Świętochłowice	x	tak	tak
17.	Tychy	x	x	tak
18.	Zabrze	x	x	tak
19.	Żory	x	tak	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych miast

Na kolejny, 2015 r. prawie wszystkie samorzady śląskich powiatów grodzkich zdecydowały się na wprowadzenie budżetu partycypacyjnego.

Tabela 2. Informacje ogólne o budżecie partycypacyjnym w 2014 roku

Powiaty grodzkie woj. śląskiego	Liczba ludności 31.12.2013	Budżet 2014 wydatki ogółem [zł]	Budżet Partycypacyjny 2014 [zł]	Udział BP w wyd. ogółem
Bielsko-Biała	173 699	735 327 172	2 000 000	0,27%
Bytom	173 439	733 791 393	2 000 000	0,27%
Chorzów	110 761	490 021 922	2 100 000	0,43%
Częstochowa	232 318	x	x	x
Dąbrowa Górnicza	123 994	856 031 453	4 999 941	0,58%
Gliwice	185 450	1 775 366 352	2 000 000	0,11%
Jastrzębie-Zdrój	91 235	x	x	x
Jaworzno	93 708	387 973 492	2 021 425	0,52%
Katowice	304 362	1 879 393 470	x	x
Mysłowice	75 129	279 577 000	x	x
Piekary Śląskie	57 148	x	x	x
Ruda Śląska	141 521	578 988 078	2 000 000	0,35%
Rybnik	140 173	732 904 898	2 000 000	0,27%
Siemianowice Śl.	68 844	249 235 832	500 000	0,20%
Sosnowiec	211 275	x	x	x
Świętochłowice	51 824	240 781 951	250 000	0,10%
Tychy	128 799	x	x	x
Zabrze	178 357	x	x	x
Żory	62 038	240 066 812	500 000	0,21%

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych miast

Z reguły samorzady decydowały o przyznaniu określonej kwoty w ramach budżetu partycypacyjnego, a mieszkańcy lub organizacje społeczne miały prawo określenia podziału tych środków na dowolne projekty, które podlegały powszechnemu głosowaniu. Jednakże w przypadku Gliwic i Siemianowic Śląskich w 2014 r. władze samorządowe poddały głosowaniu mieszkańców tylko wybrane przez radnych, konkretne projekty, które będą mogły być zrealizowane.

Środki przeznaczone do dyspozycji społeczności lokalnej w 2014 r. w powiatach grodzkich województwa śląskiego, które zdecydowały się na BP nie przekraczały nawet 1% wartości wydatków ogółem (najwyższy udział w Dąbrowie Górniczej – 0,58%, a najniższy w Świętochłowicach – 0,10%, tabela 2).

Na podstawie informacji ze stron internetowych urzędów miast można uzyskać informację na temat projektów objętych budżetem partycypacyjnym w 2014 r w powiatach grodzkich województwa śląskiego.

Bielsko-Biała

Zgodnie z zarządzeniem Prezydenta Miasta w sprawie realizacji Budżetu Obywatelskiego Bielska-Białej w roku 2014, w dniach od 7 do 11 kwietnia tego roku przeprowadzono głosowanie na zatwierdzone przez Zespół Weryfikacyjny projekty. W głosowaniu oddano ponad 28 tysięcy ważnych głosów. Niemal 2/3 ważnych głosów oddanych zostało przez Internet (63%), 1/3 głosów złożono bezpośrednio (36%), pojedyncze głosy trafiły do Urzędu Miasta drogą korespondencyjną.

Dla każdego projektu zliczono punkty przyznane przez głosujących i na tej podstawie stworzono tabelę wyników. Tym samym, po podliczeniu wszystkich ważnych głosów, projektami przyjętymi do realizacji są:

- kontynuacja budowy stacjonarnego Hospicjum im. Jana Pawła II w Bielsku-Białej (1 9049 00 zł),
- całodobowa opieka weterynaryjna dla zwierząt (42 000 zł),
- wyposażenie w sprzęt zaplecza technicznego Starobielskiego Ośrodka Edukacji Kulturalnej (SOEK) oraz stworzenie dzielnicowego systemu informacji społecznej (43 000 zł)⁷.

Bytom

Ze 102 dopuszczonych do głosowania inicjatyw, bytomianie wybrali 22 projekty. Mieszkańcy miasta oddali 17 631 ważnych głosów. Wszystkie projekty opiniowane były przez wydziały merytoryczne Urzędu Miejskiego oraz gminne jednostki (np. Miejski Zarząd Dróg i Mostów czy Miejski Zarząd Zieleni i Gospodarki Komunalnej), a następnie trafiły pod obrady Zespołu do spraw Budżetu Obywatelskiego. Ten z kolei dopuścił do kolejnego etapu propozycje, na które bytomianie oddawali swoje głosy. I tak najwięcej głosów otrzymały następujące projekty:

---

⁷ <https://2014.obywatelskibb.pl>, dostęp 19.08.2014 r.

- budowa placu zabaw z urządzeniami rekreacyjnymi przy ul. Piecucha,
- poprawa wizerunku i bezpieczeństwa na obiekcie sportowym Rodło Górniki,
- koncepcja zagospodarowania placu zabaw przy ulicy Falistej w Bytomiu-Karbiu,
- budowa otwartej siłowni zewnętrznej – miejsca rekreacji i wypoczynku w dzielnicy Bytom-Karb,
- rewitalizacja Parku Amendy,
- montaż lustra drogowego na skrzyżowaniu ulicy Barlickiego i Stolarzowickiej,
- rozbudowa istniejącej infrastruktury sportowej przy Szkole Podstawowej nr 54 im. Wacława Kuchara w Bytomiu-Miechowicach,
- budowa chodnika ul. Nickla 103/115 – około 150 mb,
- budowa placu zabaw dla dzieci i elementów siłowni zewnętrznej,
- rewitalizacja terenu w parku im. Adama Mickiewicza w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksu boisk poprzez budowę otwartej siłowni „pod chmurką” oraz budowę schodów terenowych ze Szkoły Podstawowej nr 42 do Orlika 2012 i zaplanowanej siłowni,
- ogrodzenie placu zabaw,
- budowa chodnika wraz ze ścieżką rowerową oraz wyznaczenie przejścia dla pieszych – skrzyżowanie: ulic Suchogórska/Podleśna,
- budowa placu zabaw dla dzieci na działce 556/26 przy ul. Gen. Wł. Sikorskiego,
- wymiana całego ogrodzenia na ogrodzenie panelowe wokół posesji Szkoły Podstawowej nr 23 przy ul. Wojciechowskiego 6,
- budowa placu zabaw dla dzieci oraz miejsca rekreacji dla seniorów w Parku Grota przy ul. 9-go Maja,
- rozbudowa infrastruktury sportowej w dzielnicy Szombierki,
- budowa boiska szkolnego przy Szkole Podstawowej nr 4,
- modernizacja terenu przed budynkiem Szkoły Podstawowej nr 3 w Bytomiu, ul. Strażacka 2,
- budowa przy Szkole Podstawowej nr 51 boiska do piłki siatkowej,
- zakup i montaż tablic i koszy wolnostojących do koszykówki na boisku Szkoły Podstawowej nr 51,
- remont nawierzchni ulicy Piłkarskiej.

Dwa miliony złotych – tyle wyniósł budżet obywatelski w Bytomiu i tyle środków przeznaczono na realizację wybranych projektów⁸.

Chorzów

Budżet obywatelski w 2014 roku wyniósł 2 100 000 zł. Kwotę tę podzielono na siedem równych części dla każdego z siedmiu określonych okręgów Chorzowa. Koszt projektu nie mógł przekroczyć 300 000 zł. W drugiej edycji budżetu partycypacyjnego w Chorzowie oddano blisko 17 tysięcy głosów, co zdecydowało o wyborze następujących projektów:

- budowa dodatkowych miejsc parkingowych w Chorzowie Batorym,
- budowa siłowni plenerowej na Klimzowcu i w Chorzowie Starym,
- remont drogi między garażami w Chorzowie II,
- wybrukowanie placu w okolicy kościoła Św. Barbary wraz z miejscami do parkowania samochodów dla osób niepełnosprawnych na Cwajce,
- mini rondo przy Kościuszki/Parkowej w Centrum,
- modernizacja boiska w Maciejkowicach.

Dąbrowa Górnicza

Miasto podzielono na 27 dzielnic (historyczno-zwyczajowych) i w ramach 5 milionów złotych każda z dzielnic miała zagwarantowaną kwotę w budżecie miasta 2014 na realizację wybranych przez mieszkańców dzielnicy projektów.

W roku 2014 w ramach budżetu partycypacyjnego w Dąbrowie Górniczej zaplanowano zrealizowanie 56 projektów zgłoszonych i wybranych przez mieszkańców (prawie 23 tysiące oddanych głosów) na łączną kwotę 4 999 940,64 zł:

- monitoring wizyjny, który ma poprawić poczucie bezpieczeństwa mieszkańców na Osiedlu Młodych Hutników w Ząbkowicach,
- łącznie 6 siłowni plenerowych,
- ponad 10 projektów dotyczących modernizacji dróg i chodników,
- nowe skwery,
- 3 boiska,

---

⁸ <http://bytom.naszemiasto.pl/artykul/budzet-obywatelski-2014-bytom-takie-projekty-wybrali,2223548,art,t,id,tm.html>, dostęp 27.08.2014 r.

- 9 projektów związanych z rozbudową infrastruktury sportowej, rekreacyjnej oraz placów zabaw,
- nowe miejsca parkingowe, m.in. na Mydlicach,
- nowe punkty świetlne,
- wymiana ogrodzenia wokół szkoły,
- doposażenie świetlicy środowiskowej w Kuźniczce Nowej⁹.

Gliwice

Na stronie internetowej miasta zamieszczono wykaz przedsięwzięć, na które mieszkańcy mogli oddawać swój głos. Zadania podzielono na trzy kategorie: inwestycje, remonty oraz inne wydatki. Do każdej z grup przyporządkowana została łączna kwota przeznaczona na realizację przedsięwzięć z danej kategorii: 1,2 mln zł na inwestycje, 600 tys. zł na remonty i 200 tys. zł na pozostałe zadania. Oznacza to, że w 2014 r. mieszkańcy Gliwic mogli wskazać przedsięwzięcia do realizacji wybrane spośród wniosków zaproponowanych przez radnych miejskich i Rady Osiedlowe.

W roku 2014 w ramach budżetu partycypacyjnego zostało wskazanych przez biorących udział w głosowaniu 7 zadań inwestycyjnych, których koszt realizacji to 1 205 000 zł:

- budowa skweru osiedlowego z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną między Szkołą Podstawową nr 39 a Przedszkolem Miejskim nr 28 (os. Obrońców Pokoju) – 175 głosów; koszt: 270 000 zł,
- zakup przenośnego hangaru na potrzeby OSP Brzezinka – 127 głosów; koszt: 55 000 zł,
- budowa miejsc postojowych przy ul. Piaskowej (Łabędy) – 102 głosy; koszt: 100 000 zł,
- budowa chodnika wzdłuż ul. Kopernika (obok wymiennikowni), likwidacja gazonów i budowa miejsc postojowych (os. Kopernika) – 101 głosów; koszt: 200 000 zł,
- budowa zatok postojowych i remont nawierzchni ul. Derkacza (os. Sikornik) – 79 głosów; koszt: 320 000 zł,
- zakup wyposażenia samochodu pożarniczego dla OSP Brzezinka – 73 głosy; koszt: 50 000 zł,

---

⁹<http://www.chorzow.eu/wybrane-przez-mieszkancow-projekty-do-realizacji.html>,
dostęp 19.08.2014 r.

- budowa chodnika wzdłuż ul. Toszeckiej od Warsztatów Terapii Zajęciowej do przystanku autobusowego oraz przejścia dla pieszych – 52 głosy; koszt: 210 000 zł.

W roku 2014 podjęto realizację 4 zadań remontowych wskazanych przez biorących udział w sondażu. Łączny przewidywany koszt ich realizacji to 600.000 zł:

- remont placu zabaw przy ul. Horsta Bienka oraz całkowite jego ogrodzenie (Zatorze) – 61 głosów; przewidywany koszt: 45 000 zł,
- remont nawierzchni ul. Węglowej wraz z chodnikami (Sośnica) – 46 głosów; koszt: 430 000 zł,
- remont dachu i wymiana stolarki okiennej sali gimnastycznej Szkoły Podstawowej nr 39 (os. Obrońców Pokoju) – 38 głosów; koszt: 100 000 zł,
- modernizacja instalacji elektrycznej w siedzibie Towarzystwa Wspierania Świetlicy dla dzieci przy ul. Skarbnika 35 (Sośnica) – 17 głosów; koszt: 25 000 zł.

Po wstępnej weryfikacji wniosków okazało się, że w kategorii inne wydatki zgłoszono niewiele przedsięwzięć, a te zakwalifikowane do realizacji nie wyczerpały puli 200 tys. zł. Dlatego też wszystkie zostały zrealizowane bez poddawania ich sondażowi, a były to kurs samoobrony dla kobiet w Sośnicy oraz zakup umundurowania dla OSP Brzezinka¹⁰.

Jaworzno

W ramach pierwszej edycji Jaworznickiego Budżetu Obywatelskiego mieszkańcy 13 obszarów konsultacyjnych spośród ponad stu zgłoszonych propozycji wskazali do realizacji 15 najlepszych projektów:

- rodzinny plac zabaw z siłownią zewnętrzną (rejon ul. Tetmajera wzdłuż ul. Bielany) – koszt zadania ok. 73 800 zł,
- plac zabaw dla dzieci i siłownia zewnętrzna (teren przy Gimnazjum nr 2) – koszt zadania ok. 55 000 zł,
- remont i zagospodarowanie pomieszczeń w budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Byczynie przy ul. Kaczeńców nr 1 – koszt zadania ok. 135 300 zł,

---

¹⁰ <https://gliwice.eu/dla-mieszkancow>, dostęp 05.09.2014 r.

- montaż infrastruktury sportowej na boisku Szkoły Podstawowej 19 – koszt zadania ok. 24 600 zł,
- Festyn Rodzinny – koszt zadania ok. 7 000 zł,
- wykonanie boiska o nawierzchni poliuretanowej i bieżni na potrzeby zajęć z wychowania fizycznego (teren Szkoły Podstawowej nr 18) – koszt zadania ok. 140 000 zł,
- plac zabaw na osiedlu Łubowiec (rejon ul. Zubrzyckiego) – koszt ok. 123 000 zł,
- organizacja mini ogródka rodzinnego poprzez rozbudowę placu zabaw o nowe mobilne huśtawki oraz urządzenia treningowe przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2, ul. Chropaczówka 101 Jaworzno-Długoszyn – koszt zadania ok. 100 000 zł,
- strefa sportowo-rekreacyjna GIGANT (teren przy blokach TBS) – koszt ok. 150 000 zł,
- urządzenie placu zabaw i rekreacji dla dzieci i młodzieży w dzielnicy Góra Piasku (teren Szkoły Podstawowej nr 9) – koszt zadania ok. 162 000 zł,
- Centrum rekreacji Jeleń (rejon ul. Wiosny Ludów, pomiędzy Szkołą Podstawową nr 22 a Domem Kultury w Jeleniu) – koszt zadania ok. 143 900 zł,
- budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego przy Gimnazjum nr 5 – koszt zadania ok. 170 000 zł,
- zagospodarowanie placu zabaw (rejon ul. 3 Maja) – koszt zadania ok. 170 000 zł,
- plac zabaw – Park Fitness (teren w pobliżu przejścia podziemnego przy al. Piłsudskiego) – koszt zadania ok. 180 000 zł,
- budowa boiska sportowego przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 1, ul. Matejki 3 – koszt ok. 180 000 zł.

Na realizację ww. projektów przeznaczono kwotę – 2 021 425 zł, a w głosowaniu uczestniczyło 14,6 tys. osób, co stanowi 18 proc. uprawnionych mieszkańców Jaworzna¹¹.

Ruda Śląska

Pula 2 mln zł przeznaczona na budżet partycypacyjny została podzielona proporcjonalnie do liczby mieszkańców pomiędzy 4 obszary

---

¹¹ www.jbo.jaworzno.pl, dostęp 22.08.2014 r.

miasta, które tworzą okręgi wyborcze. Z 27 propozycji inwestycji, które poddane zostały pod głosowanie mieszkańcy wybrali 9 projektów:

- budowa centrum rekreacji na osiedlu „Paryż”,
- budowa parku rekreacji w starej Bykowie,
- nowe miejsca postojowe w pobliżu budynków przy ul. 1 Maja 318-326,
- zagospodarowanie zielenca na potrzeby osób starszych,
- utwardzenie nawierzchni terenu przy ul. Joliot-Curie 3,
- w Parku Dworskim w Nowym Bytomiu wybudowany zostanie wybieg dla psów,
- renowacja parkietu hali MOSiR w Halembie,
- remont kaplicy św. Józefa w Kłodnicy,
- wybrukowanie i oświetlenie ul. Cichej w Bielszowicach.

W Rudzie Śląskiej blisko 3,5 tys. mieszkańców wzięło udział w głosowaniu na projekty inwestycji, które w 2014 roku zostały ujęte w ramach budżetu obywatelskiego¹².

Rybnik

W 2014 roku, po raz drugi mieszkańcy Rybnika mogli zdecydować o przeznaczeniu części budżetu miasta na pomysły i projekty obywatelskie. Na zadania w ramach budżetu partycypacyjnego przeznaczono 2 mln zł, z podziałem na poszczególne dzielnice (kwoty dla danej dzielnicy uzależnione są od liczby mieszkańców). Komisja złożona z radnych i urzędników wyselekcjonowała spośród zgłoszonych propozycji 69 projektów poddanych głosowaniu. Lista wybranych projektów:

- modernizacja placów zabaw – doposażenia 3 przybłokowych placów zabaw w nowe sprzęty,
- zagospodarowanie działki nieużytkowej nr 1590/13 o pow. 2370m² – wykorzystanie nieużywanej działki pod budowę nowoczesnego placu zabaw dla dzieci oraz siłowni dla dorosłych, ul. Armii Ludowej 37,
- instalacja monitoringu zewnętrznego i wewnętrznego na terenie Szkoły Podstawowej nr 27 w Rybniku Chwałowice,

---

¹²<http://www.rudaslaska.pl/ruda-slaska/aktualnosci/2013/05/22/w-przyszlym-roku-budzet-obywatelski/>, dostęp 27.08.2014 r.

- plac zabaw dla dzieci i młodzieży (projekt dotyczy: zamontowania zestawu do siatkówki plażowej oraz doposażenia o nowe urządzenia do ćwiczeń siłowych (teren przy ul. Kupieckiej 14A); zamontowania urządzeń siłowych (przy ul. Zwycięstwa 14); doposażenia istniejącego placu zabaw na terenie Przedszkola nr 13; doposażenia ogrodu Przedszkola nr 14),
- kreatywny plac zabaw (zagospodarowanie powierzchni na placu szkolnym Szkoły Podstawowej nr 13 (ul. 1 Maja 51),
- siłownia „pod chmurką” na terenie boiska szkolnego przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 4 w Golejowie,
- modernizacja dachu budynku przy ul. Szybowcowej 1,
- budowa parkingu koło boiska sportowego przy ul. Skowronków,
- ścieżka po zdrowie – uzupełnienie istniejącego boiska szkolnego przy Szkole Podstawowej nr 28 (ul. Szewczyka 6) o 12 stanowisk z urządzeniami do ćwiczeń fizycznych,
- nagłośnienie, oświetlenie i naprawa podłogi ośrodka spotkań kulturalnych w OSP Kłokocin przy ul. Włociańskiej,
- zakup segmentowej estrady mobilnej i ramy nośnej,
- siłownia na wolnym powietrzu – przy ulicy Góreckiego,
- siłownia w parku Kozie Góry oraz Street Workout,
- centrum rekreacji dla dzieci i młodzieży przy ul. Barbary – zabudowanie elementów skateparku oraz wybudowanie wielofunkcyjnego boiska do siatkówki, koszykówki i tenisa ziemnego; w sąsiedztwie obiektów sportowych przewiduje się budowę parkingu, zabudowanie ławek oraz wykonanie zieleńców i oświetlenia; w 2014 roku I etap: roboty rozbiórkowe i wykonanie parkingu,
- modernizacja i remont sali w „Domu kultury” przy ul. Rybnickiej 23,
- *Jerzy Malcher – chwałowicki nauczyciel Jamesa Bonda* – nakręcenie fabularyzowanego dokumentu o życiu Jerzego Malchera (20-30 min),
- siłownia na powietrzu – teren OSP Orzepowice przy ul. Łącznej 62,
- siłownia na wolnym powietrzu – teren MOSiR, wybudowanie siłowni obok boiska do piłki nożnej i boiska do siatkówki w celu stworzenia kompleksu sportowego,
- system zadaszania – projekt dotyczy zakupu na potrzeby miejscowego OSP i innych organizacji z terenu dzielnicy zadasznień chroniących uczestników festynów, dożynek, zawodów sportowo-pożarniczych,

- system Informacji Dzielnicowej „Popielów 2014”,
- mobilny podest sceniczny z zadaszeniem oraz magazynem,
- rozbudowa skateparku – Park Wiśniowiec ul. Gliwicka-Janiego,
- modernizacja alejki i skweru między ulicami Raciborską i Kotucza,
- otwarta przestrzeń publiczna w Rybniku Stodołach, etap 1 – Integracyjny plac zabaw,
- poprawa funkcjonalności budynku administrowanego przez OSP Wielopole w Rybniku przy ul. Podleśnej,
- siłownia na wolnym powietrzu na terenie szkolno-przedszkolnym przy ul. Wodziszawskiej 123 poprzez zakup nowych urządzeń rekreacyjnych,
- dzielnicowy plac integracyjny – dotyczy terenu przy ul. Krzywej i obejmuje wykonanie dokumentacji, ogrodzenie terenu, uzbrojenie działki, wykonanie wiaty i budynków zaplecza, częściowe utwardzenie terenu¹³.

Siemianowice Śląskie

W ramach tzw. „Zielonego Budżetu Obywatelskiego 2014” mieszkańcy Siemianowic Śląskich mieli do wyboru jedną z trzech zaproponowanych inwestycji dotyczących terenów zielonych:

- rewitalizacja Lasku Bytkowskiego (uprzątnięcie terenu, remont alei głównej, wymiana elementów małej architektury, oświetlenia),
- dalsza rozbudowa Rzęsy (ulożenie tam strefy dydaktyczno-zabawowej),
- modernizacja Parku Górnik (wymiana całego oświetlenia i elementów małej architektury).

Wyboru dokonywano za pomocą ankiet elektronicznych, jak i papierowych. Do magistratu wpłynęło ok. 4 tysięcy głosów, z czego prawie 2500 oddano na rewitalizację Lasku Bytkowskiego.

Świętochłowice

W budżecie na 2014 rok na realizację budżetu obywatelskiego została zabezpieczona kwota 250 000 zł, po 50 000 zł dla każdej z dzielnic. Mieszkańcy Świętochłowic mogli głosować na inwestycje

---

¹³<http://www.rybnik.com.pl/wiadomosci,budzet-obywatelski-przerosl-naszych-urzednikow,wia5-3266-21700.html>, dostęp 27.08.2014 r.

zgłoszone wcześniej i zakwalifikowane przez zespół ds. budżetu obywatelskiego (wpłynęło 780 ankiet). Propozycje, które w poszczególnych dzielnicach zdobyły najwięcej punktów:

- budowa parkingu przy ul. Wyzwolenia (Centrum) – 146 500 zł,
- instalacja latarni – poprawa warunków życia i bezpieczeństwa w mieście (ul. Górna, Jodłowa, Węglowa) – 67 000 zł,
- montaż progów zwalniających na ul. Brzozowej – przeznaczono na ten cel ok. 12 500 zł¹⁴.

Żory

Mieszkańcy najpierw nadsyłali do Urzędu Miasta swoje propozycje przedsięwzięć, które chcieliby zrealizować w ramach budżetu obywatelskiego. Specjalna komisja, złożona z radnych oraz pracowników Urzędu Miasta wytypowała spośród tych zgłoszeń trzy najciekawsze pomysły i oddała je pod głosowanie mieszkańców Żor. Głosować można było na:

- rozwój systemu ścieżek rowerowych w mieście,
- centrum muzyczne ze studiem nagrań,
- średniowieczny park rekreacyjno-edukacyjny dla dzieci na rynku, jako element rewitalizacji Starówki.

W głosowaniu mieszkańców zdecydowanie zwyciężyła inwestycja pod nazwą „Rozwój systemu ścieżek rowerowych w mieście” – zdobyła ona aż 53% wszystkich głosów. Na zwycięski projekt przeznaczono pół miliona złotych.

3. Oddziaływanie administracji samorządowej na rozwój lokalny

Spośród wielu czynników decydujących o tempie i zakresie rozwoju lokalnego i regionalnego szczególne znaczenie ma administracja publiczna. Jej organizacja, zakres zadań oraz będące w dyspozycji instrumentarium sprawiają, że siła sprawcza, którą posiada zarówno administracja rządowa jak i samorządowa jest duża¹⁵.

---

¹⁴ <http://www.swietochlowice.pl/prace-w-ramach-budzetu-obywatelskiego.html>, dostęp 27.08.2014 r.

¹⁵ Op. cit. A. Szewczuk, M. Kogut-Jaworska, M. Ziolo, *Rozwój lokalny i regionalny...*, s. 64.

Administracja rządowa obejmuje m.in. poziom decyzyjny odpowiedzialny za formułowanie i ustanawianie polityki publicznej, stanowienie norm regulujących danej dziedziny życia społeczeństwa, podejmowanie rozstrzygnięć władczych tam, gdzie wymaga tego prawo. Angażuje się w działania: organizatorskie, kontrolno-nadzorcze, a także prognostyczno-planistyczne.

Z kolei celem działania samorządu terytorialnego jest podejmowanie takich decyzji i działań, które gwarantują optymalny rozwój społeczności lokalnej. Tworzenie warunków do coraz pełniejszego, powszechnego i na wyższym poziomie zaspokajanie potrzeb komunalnych, kulturalnych mieszkańców¹⁶.

Strategia jest jednym z podstawowych instrumentów zarządzania – efektem procesu planowania strategicznego, ale też podstawą fazy realizacyjnej, a najogólniej rzecz ujmując – sposobem osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie rozwojem¹⁷. Dobrze sformułowana strategia pomaga tak uporządkować i rozmieścić zasoby organizacji, aby stworzyły unikalną i zdolną do działania strukturę, opartą na relatywnej wewnętrznej przewadze i mocnych punktach, antycypowanych zmianach w otoczeniu i wynikających z nich posunięciach inteligentnych konkurentów¹⁸.

Strategia rozwoju polega na określeniu wizji funkcjonowania jednostki, misji oraz pożądanych kierunków rozwoju. Bazując na warunkach i czynnikach rozwoju strategia wyznacza działania umożliwiające osiągnięcie wyznaczonych celów. Podstawowym podmiotem budującym strategię jest samorząd lokalny reprezentujący całą wspólnotę mieszkańców. Strategia jest niezbędnym elementem w efektywnym zarządzaniu miastem, gminą, czy powiatem. Zawiera cele i priorytety w ich rozwoju oraz sposoby ich realizacji. Plany strategiczne są przygotowywane dla koordynacji działań i rozwiązywania kluczowych problemów rozwojowych. Budżet, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz program rozwoju lokalnego są podstawowymi

---

¹⁶ M. Barański, S. Kantyka, S. Kubas, M. Kuś, *Samorząd terytorialny i wspólnoty lokalne*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Warszawa 2007, s. 25.

¹⁷ E. Wysocka, J. Kozimiński, *Strategia rozwoju gminy*, FRDL, Warszawa 1992.

¹⁸ A. K. Kozimiński, *Zarządzanie w warunkach niepewności. Podręcznik dla zaawansowanych*, PWN, Warszawa 2004, s. 37.

instrumentami realizacji lokalnej strategii rozwoju i polityki gospodarczej¹⁹.

Czy realizowane projekty w ramach budżetu obywatelskiego są zgodne z celami i priorytetami określonymi w strategii rozwoju poszczególnych miast, czy przyczyniają się do rozwoju lokalnego?

Jako źródło informacji niezbędnych do sformułowania odpowiedzi na to pytanie przyjęto dane ze stron internetowych urzędów miast na prawach powiatu województwa śląskiego i z Biuletynu Informacji Publicznej. Okazało się, że nie łatwe było uzyskanie informacji na temat budżetu partycypacyjnego w danym mieście. W wielu przypadkach brakowało informacji na ten temat na stronie urzędu miasta.

Tabela 3. Informacje ogólne o strategii rozwoju miast

Bielsko-Biała	
Priorytety	<ul style="list-style-type: none"> – efektywność, – mobilność, – zdrowotność, – kreatywność,
Cele strategii rozwoju miasta	Bielsko-Biała miastem: efektywnie wykorzystującym endogeniczne potencjały rozwoju, mobilnej społeczności lokalnej, wysokiej żywotności w wymiarze indywidualnym, społecznym, ekonomicznym i terytorialny, nowej gospodarki bazującej na wiedzy, kulturze i komercjalizacji technologii ²⁰ .
Bytom	
Priorytety	<ul style="list-style-type: none"> – udogodnienia miejskie, – infrastruktura ochrony środowiska, – kultura wysoka i czas wolny, – przedsiębiorczość i innowacyjność, – nauka i szkolnictwo wyższe
Cele strategii rozwoju miasta	Bytom miastem pięknej zabytkowej architektury i odnowionych przestrzeni publicznych, gwarantującym swoim mieszkańcom dostępność do szerokiej gamy udogodnień miejskich, dobrze skomunikowanym z miastami Górnośląskiego Związku Metropolitalnego oraz krajowymi i międzynarodowymi ośrodkami miejskimi. Miastem czystym ekologicznie i sprawnie likwidującym skutki przemysłowej eksploatacji zasobów, kulturalną stolicą Górnego Śląska, miastem

¹⁹ D. Reško, T. Wołowicz, *Strategia rozwoju gminy jako narzędzie zarządzania zmianą gospodarczą*, „Zeszyty Naukowe WSEI seria: EKONOMIA”, 5(2/2012), s. 61-62.

²⁰ Uchwała Nr XX/496/2012 Rady Miejskiej w Bielsku-Białej z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Strategii Rozwoju Bielska-Białej do 2020 roku”.

	innowacyjnym, dysponującym silnymi, proedukacyjnymi podstawami rozwoju konkurencyjnej gospodarki ²¹ .
Chorzów	
Priorytety	edukacja, komunikacja i infrastruktura techniczna, ochrona środowiska przyrodniczego i rewitalizacja obszarów zdegradowanych, gospodarka, zasoby mieszkaniowe i estetyka otoczenia, kultura, rekreacja i sport, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i pomoc społeczna
Cele strategii rozwoju miasta	Podniesienie poziomu wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych mieszkańców. Usprawnienie transportu osób i towarów oraz zapewnienie swobodnego dostępu do mediów i usług telekomunikacyjnych. Poprawa jakości środowiska przez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, zmniejszenie ilości składowanych odpadów oraz rewitalizacja terenów zdegradowanych przez nowe ich zagospodarowanie. Wzrost potencjału ekonomicznego miasta poprzez rozwój gospodarczy. Dostosowanie zasobów mieszkaniowych do potrzeb i poprawa estetyki otoczenia. Wzrost uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym, rozwój klubów i stowarzyszeń sportowych oraz wzrost zainteresowania sportem i rekreacją jako formami czynnego wypoczynku. Wzrost poczucia bezpieczeństwa ²² .
Dąbrowa Górnicza	
Priorytety	<ul style="list-style-type: none"> – konkurencyjność i innowacyjność gospodarki, – integracja wspólnot lokalnych, – atrakcyjność środowiska zamieszkania, – różnorodność form aktywnego spędzania czasu wolnego, – sprawność transportu i komunikacji
Cele strategii rozwoju miasta	Podniesienie poziomu wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych mieszkańców. Usprawnienie transportu osób i towarów oraz zapewnienie swobodnego dostępu do mediów i usług telekomunikacyjnych. Poprawa jakości środowiska przez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, zmniejszenie ilości składowanych odpadów oraz rewitalizacja terenów zdegradowanych przez nowe ich zagospodarowanie. Wzrost potencjału ekonomicznego miasta poprzez rozwój gospodarczy. Dostosowanie zasobów mieszkaniowych do potrzeb i poprawa estetyki otoczenia. Wzrost uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym, rozwój klubów i stowarzyszeń sportowych oraz wzrost zainteresowania sportem i rekreacją jako formami czynnego wypoczynku. Wzrost poczucia bezpieczeństwa ²³ .
Gliwice	
Priorytety	<ul style="list-style-type: none"> – budowa nowoczesnych struktur gospodarczych, – podwyższanie poziomu jakości życia w mieście,

²¹ Załącznik do uchwały nr XLVI/640/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 maja 2009 r.

²² <http://www.bip.chorzow.eu/index.php4?kat=105896162443788216>,
dostęp 22.08.2014 r.

²³ <http://www.bip.chorzow.eu/index.php4?kat=105896162443788216>,
dostęp 22.08.2014 r.

Budżet partycypacyjny a rozwój lokalny

	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie funkcji metropolitalnych, – wzmocnianie atrakcyjności przestrzeni miejskiej, – budowa społeczeństwa obywatelskiego
Cele strategii rozwoju miasta	<p>Budowa nowoczesnych struktur gospodarczych wymaga kształtowania innowacyjnych produktów, wzbogacania struktur gospodarczych przez rozwój lokalnej przedsiębiorczości i napływ nowych inwestycji, włączania w procesy rozwoju gospodarczego instytucji edukacyjnych, badawczych i naukowych, rozwój szeroko rozumianego otoczenia biznesu. Podwyższanie poziomu jakości życia w mieście, w podstawowym zakresie związane jest z dostępem do usług społecznych, jakością środowiska zarówno przyrodniczego, jak i antropogenicznego, możliwościami aktywnego spędzania wolnego czasu. Dostarczanie mieszkańcom możliwości samorealizacji oraz doskonalenia własnych kwalifikacji. Rozwijanie funkcji metropolitalnych. Miasto powinno pełnić liderskie funkcje w Aglomeracji Górnośląskiej zwłaszcza, jeżeli chodzi o funkcje naukowe, kulturalne, rozrywkowe, czy rekreacyjne. Wzmocnianie atrakcyjności przestrzeni miejskiej to priorytet, którego realizacja jest niezbędna zarówno dla poprawy warunków życia w mieście, jak też kształtowania jego wizerunku. Właściwa realizacja tego priorytetu jest również związana z respektowaniem zasad rozwoju zrównoważonego. Rozwój miasta zależy przede wszystkim od postaw mieszkańców i ich aktywności. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego jest sposobem na włączanie mieszkańców w proces zarządzania rozwojem miasta, zacieśnianie ich związków z miastem, ograniczenie zjawiska emigracji o charakterze trwałym²⁴.</p>
Jaworzno	
Priorytety	<ul style="list-style-type: none"> – centrum miasta i przestrzenie publiczne, – przedsiębiorczość i alternatywne – działalności gospodarcze, – przyjazne środowisko zamieszkania i usługi publiczne, – infrastruktura ochrony środowiska, – sieci transportowe i komunikacyjne
Cele strategii rozwoju miasta	<p>Odnowa terenów miejskich. Usługi i projekty wdrożeniowe dla obywateli i MSP. Szkoły wyższe i instytucje badawcze. Klastery technologiczne, sieci współpracy dużych przedsiębiorstw z sektorem MŚP.</p> <p>Technologie środowiskowe, innowacje ekologiczne.</p> <p>Usługi pomocnicze dla przedsiębiorstw, promocja przedsiębiorczości, strefy gospodarcze. Rozbudowa infrastruktury zdrowia i zapobieganie zagrożeniom dla zdrowia. Budownictwo mieszkaniowe.</p> <p>Usługi turystyczne, działalność sportowa i kulturalna, wypoczynek oraz dziedzictwo kulturowe.</p> <p>Miejski system wodno-kanalizacyjny. Infrastruktura ograniczania ryzyka środowiskowego. Drogi lokalne, węzły autostradowe i regionalne. Węzeł kolejowy. Nowoczesny system transportu miejskiego²⁵.</p>

²⁴ Załącznik do uchwały Nr XV/298/2011 Rady Miejskiej w Gliwicach z dnia 22 grudnia 2011 r.

²⁵ Strategia Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Jaworzno na lata 2001-2020 przyjęta Uchwałą Nr IX/85/2007 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 31 maja 2007 r.

Ruda Śląska	
Priorytety	tworzenie nowoczesnego i przyjaznego miasta w oparciu o potencjał i aktywność jego mieszkańców
Cele strategii rozwoju miasta	Ruda Śląska nowoczesnym, atrakcyjnym i przyjaznym miejscem do życia i rozwoju, miastem o zintegrowanej przestrzeni społecznej. Miastem o wysokim stopniu integracji przestrzennej, z zachowanymi zasobami naturalnymi i rozwiniętą infrastrukturą techniczną. Z wysokim stopniem wykorzystania dziedzictwa kulturowego miasta. Zwiększonym potencjałem rozwojowym mieszkańców, wyższym poziomem rozwoju gospodarczego ²⁶ .
Rybnik	
Priorytety	– Rybnik - Centrum regionu, – rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, – jakość życia
Cele strategii rozwoju miasta	Rybnik silny gospodarczo ze względu na potencjał ludzki, poziom infrastruktury, dobre sojusze i powiązania komercyjne z otoczeniem. Atrakcyjny dla własnego społeczeństwa, inwestorów, przyjezdnych, społeczeństwa UE, ze względu na dobrą jakość środowiska przyrodniczego i środowiska zamieszkania. Miasto z dostępnością komunikacyjną, niską przestępczością, zapewniające poczucie bezpieczeństwa. Zorientowane ku przyszłości zapewniające warunki do uzyskiwania wysokiego i rzetelnego wykształcenia, osobistego rozwoju młodych ludzi, dostęp do dóbr i usług kultury, godne warunki zamieszkania. Skupiające funkcje obsługi rynku i ludzi, otwarte na potrzeby mieszkańców i tworzące w tym zakresie wzorce dobrej praktyki oraz warunki zaspokojenia potrzeb rekreacji, sportu, wypoczynku i rozrywki.
Siemianowice Śląskie	
Priorytety	– edukacja i kadry, – infrastruktura i ochrona środowiska, – komunikacja i telekomunikacja, – pobudzanie i rozwój przedsiębiorczości,
Cele strategii rozwoju miasta	Podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia mieszkańców oraz pełna dostępność młodzieży do szkolnictwa średniego i wyższego. Nowoczesna infrastruktura i organizacja gospodarki komunalnej w mieście. Budowa nowego systemu komunikacji drogowej dla miasta. Ożywienie gospodarcze miasta.
Świętochłowice	
Priorytety	– odtworzenie i podtrzymanie zdolności inwestycyjnych przedsiębiorstw przemysłowych, samorządu terytorialnego i środowisk biznesu lokalnego; – wzmocnienie środowiska biznesu; podniesienie jakości kształcenia.
Cele	Utrzymanie pozycji miasta jako wysokiej jakości centrum aglomeracyjnego z

²⁶ Załącznik do Uchwały PR.0007.49.2014 Rady Miasta Ruda Śląska z dnia 27.03.2014 r.

strategii rozwoju miasta	<p>silną zróżnicowaną wewnątrznie i wzrastającą gospodarką wykorzystującą wielorakie możliwości polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyciąganiu inwestorów przez oferowanie wysokiej jakości usług publicznych, atrakcyjnych lokalizacji oraz wysokiej jakości zasobów pracy; • stymulowaniu rdzeniowych dla gospodarki miejskiej przedsiębiorstw sektora hutniczego i przemysłu maszynowego; • wzmacnianiu zatrudnienia w istniejących, zdywersyfikowanych sektorach przemysłowych przetwórstwa hutniczego i maszynowego; • nowym społecznie i architektonicznie kształcie Centrum Miasta²⁷.
Źory	
Priorytety	<ul style="list-style-type: none"> – zrównoważony rozwój miasta, – efektywne wykorzystanie kapitału społecznego, – wzmocnienie pozycji miasta w regionie, – partnerstwo
Cele strategii rozwoju miasta	<p>Zrównoważony rozwój miasta poprzez zapewnienie podstaw przyciągających nowych mieszkańców i nowych inwestorów oraz zapewnienie obecnym mieszkańcom godnych warunków bytu dzięki dbałości o stan środowiska, inwestowaniu w infrastrukturę techniczną, wspieraniu przedsiębiorczości i rozwoju nowoczesnych firm oraz rozwojowi kultury, sportu i rekreacji przy poszanowaniu dziedzictwa kulturowo-historycznego.</p>

Źródło: na podstawie informacji ze stron internetowych BIP poszczególnych miast

Zawarte w strategiach priorytety i cele są efektem podjętych analiz, mających stworzyć bazę do stałego procesu zarządzania rozwojem miasta. Strategia powinna rozwijać się wraz ze zmianami zachodzącymi w mieście i jego otoczeniu, dostarczać odpowiedzi na nowe wyzwania, a przede wszystkim nie ograniczać innowacyjności i swobody działania podmiotów lokalnych. Budowanie strategii powinno być impulsem do szybszego rozwoju lokalnego. Wdrożenie określonej strategii powinno wskazać silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla jednostki samorządu terytorialnego. Istotną kwestią jest kontrola wykonania strategii, która powinna być dobrze skonstruowana, a cele i priorytety powinny być jasne i precyzyjne²⁸.

Rozwój krajów o wysokim poziomie życia wskazuje, że potencjalne szanse rozwojowe ich regionów zwiększają się, jeżeli prowadzą one aktywną politykę rozwoju regionalnego, odznaczają się wysoką jakością zarządzania oraz posiadają długofalową strategię rozwoju społeczno-

²⁷ Uchwała nr XLVII/364/2002 Rady Miejskiej w Świętochłowicach z dnia 12 czerwca 2002 r.

²⁸ Ł. Brzosko, *Strategie informacyjne w jednostkach samorządu terytorialnego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” Nr 735/2012, s. 18.

gospodarczego²⁹. Pomiedzy polityką rozwoju regionalnego a strategią występuje sprzężenie zwrotne, gdyż z jednej strony ułatwia ona kreowanie właściwej polityki regionalnej, poprzez wartości, wizje

i wyzwania strategiczne, z drugiej zaś instrumenty tej polityki ułatwiają skuteczną realizację celów strategicznych³⁰.

Podsumowanie

W analizowanych strategiach rozwoju zakładane jest tworzenie nowoczesnego i przyjaznego miasta w oparciu o potencjał i aktywność jego mieszkańców, rozwój przedsiębiorczości z uwzględnieniem ochrony środowiska. Trudno wpisać w cele i priorytety przyjęte w strategiach przedsięwzięcia odnoszące się do mieszkańców określonej dzielnicy, osiedla, czy ulicy polegające na budowie parkingów, czy siłowni w parku miejskim. W Rybniku w jednym przypadku projekt obejmował remont dachu budynku. Tylko nieliczne projekty dotyczyły ogółu mieszkańców danego miasta i były zbieżne z założeniami strategii. W niewielkim stopniu uwzględniały cele przyjęte w strategii takie, jak budowa konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki; podniesienie poziomu wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych mieszkańców, czy wzrostu potencjału ekonomicznego miasta poprzez rozwój gospodarczy. Nie całkiem pokrywały się z założeniami rozwojowymi miasta.

Generalnie można stwierdzić, że projekty objęte budżetem partycypacyjnym są efektem niezaspokojonych potrzeb określonych grup mieszkańców. Wśród zwycięskich przedsięwzięć w 2014 roku dominowały projekty związane ze sportem i rekreacją. Widoczne są braki w dofinansowaniu szkolnych obiektów, gdyż w wielu przypadkach dotyczyły właśnie projektów modernizacji boisk szkolnych. Uwidocznily się także potrzeby w zakresie budowy i modernizacji placów zabaw, siłowni zewnętrznych, rewitalizacji miejsc zielonych, a także remontów dróg czy chodników. Trudno powiązać projekty realizowane w ramach budżetu obywatelskiego z priorytetami określonymi w strategii rozwoju

---

²⁹ A. Prusek, *Strategia rozwoju regionalnego w warunkach gospodarki rynkowej*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Kraków 1995.

³⁰ G. Ślusarz, *Studium społeczno-ekonomicznych uwarunkowań rozwoju obszarów wiejskich w świetle zagrożenia marginalizacją na przykładzie województwa podkarpackiego*, prace naukowe Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego seria Monografie i Opracowania, Nr 1, Rzeszów 2005.

miasta. Na pewno przyczyniają się do poprawy warunków życia określonych grup mieszkańców, ale bezpośrednio nie wpisują się w przyjęte cele strategiczne rozwoju lokalnego danego miasta.

Akty prawne

- [1]. Uchwała Nr XLVII/364/2002 Rady Miejskiej w Świętochłowicach z dnia 12 czerwca 2002 r.
- [2]. Uchwała Nr XX/496/2012 Rady Miejskiej w Bielsku-Białej z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Strategii Rozwoju Bielska-Białej do 2020 roku”.
- [3]. Załącznik do uchwały Nr XV/298/2011 Rady Miejskiej w Gliwicach z dnia 22 grudnia 2011r.
- [4]. Załącznik do Uchwały PR.0007.49.2014 Rady Miasta Ruda Śląska z dnia 27 marca 2014 r.

Literatura

- [1]. Barański M., Kantyka S., Kubas S., Kuś M., *Samorząd terytorialny i wspólnoty lokalne*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Warszawa 2007.
- [2]. Brzosko Ł., *Strategie informacyjne w jednostkach samorządu terytorialnego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” Nr 735/2012.
- [3]. Kapilewicz E., *Budżety obywatelskie w samorządach na przykładzie miast na prawach powiatu*, Warszawa 2014,
- [4]. Kęłowski W., *Budżet partycypacyjny. Ewaluacja*, „Instytut Obywatelski”, Warszawa 2014.
- [5]. Koźmiński A. K., *Zarządzanie w warunkach niepewności. Podręcznik dla zaawansowanych*, PWN, Warszawa 2004.
- [6]. Łapińska H., *Budżet partycypacyjny instrumentem zarządzania środkami publicznymi*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Białej”, Bielsko-Biała 2012.
- [7]. Prusek A., *Strategia rozwoju regionalnego w warunkach gospodarki rynkowej*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Kraków 1995.

- [8]. Reško D., Wołowicz T., *Strategia rozwoju gminy jako narzędzie zarządzania zmianą gospodarczą*, „Zeszyty Naukowe WSEF”, seria: EKONOMIA, Nr 5(2/2012).
- [9]. Szewczuk A., Kogut-Jaworska M., Ziolo M., *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2011.
- [10]. Ślusarz G., *Studium społeczno-ekonomicznych uwarunkowań rozwoju obszarów wiejskich w świetle zagrożenia marginalizacją na przykładzie województwa podkarpackiego*, prace naukowe Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego, seria Monografie i Opracowania, Nr 1, Rzeszów 2005.
- [11]. Wysocka E., Koziński J., *Strategia rozwoju gminy*, FRDL, Warszawa 1992.

Strony internetowe

- [1]. <http://bytom.naszemiasto.pl/arttykul/budzet-obywatelski-2014-bytom-takie-projekty-wybrali,2223548,art,t,id,tm.html>,
- [2]. <http://www.chorzow.eu/wybrane-przez-mieszkanow-projekty-do-realizacji.html>,
- [3]. <http://www.institutobywatelski.pl>,
- [4]. <http://www.jbo.jaworzno.pl>,
- [5]. <http://www.prawodoinformacji.pl/index.php/26-budzety-obywatelskie-jako-nowa-forma-konsultacji-spolecznych-w-samorzadach-na-przykladzie-miast-na-prawach-powiatu>,
- [6]. <http://www.rybnik.com.pl/wiadomosci,budzet-obywatelski-przerosl-naszyc-urzednikow,wia5-3266-21700.html>,
- [7]. <http://www.swietochlowice.pl/prace-w-ramach-budzetu-obywatelskiego.html>,
- [8]. <https://2014.obywatelskibb.pl>,
- [9]. <https://gliwice.eu/dla-mieszkanow>,
- [10]. <https://mac.gov.pl/aktualnosc/jak-wprowadzic-budzet-partycypacyjny>,
- [11]. <https://mac.gov.pl/budzet-partycypacyjny>.

PARTICIPATORY BUDGET VS. LOCAL DEVELOPMENT

Summary

The paper presents the functioning of participatory budgeting in Poland on the example of townships of the Silesian province. It also asks a question whether the participatory budget contributes to local development. Relatively short period of functioning of Polish civil budget does not provide the answer to this question, but the authors have tried to compare strategic priorities of development in 19 Silesian townships with projects to be financed within the participatory budgets of these cities.

Keywords: *participatory (citizen) budget, local development, strategy of development.*